

Wasaaradda Waxbarashada
Xarunta M. W. Dadka Waaweyn

Buugga Reerguuraaga. I

PJ
2004
P2
BK9
1724
V.1

DAABACAADDA — KOOWAAD

LUULYO, 1974

ny

11.5.00

T U S M A D A B U U G G A
— Q a y b t a K o o w a a d —

Casharka		Bogga
	Arar	5
1aad	Maqaar, Caano iyo Hilib	9
2aad	Xaas	10
3aad	Timiro	12
4aad	Biyo	14
5aad	Hilib	15
6aad	Maqaar	17
7aad	Tiro iyo Tayo	19
8aad	Geel	20
9aad	Xeelad	22
10aad	Caws	23
11aad	Xooluhu	24
12aad	Khadiijo	26
13aad	Timir	27
14aad	Bakhtiga	28
15aad	Fandhaal	29
16aad	Xarfaha	31
17aad	Talo	32
18aad	Sawirro iyo Xarfo	33

— Qaybta Labaad —

Casharka		Bogga
19aad	Diin iyo Dawoco	36
20aad	Dhufaanka	37
21aad	Warsame iyo Warfaa'	39
22aad	Sahal iyo Maxamad	41
23aad	Jimcaale iyo Guuleed	43
24aad	Saddex nin iyo Saddex Libaax	45
25aad	Ninba kaskii buu kor tagaa	47
26aad	Axmad iyo Miyiga	48
27aad	Axmad iyo Kismaayo	51
28aad	Quudinta	53
29aad	Cuntada Jirka iyo Lafaha Dhista	55
30aad	Habka Nuujinta Dhallaanka	55
31aad	Ka-goynta Carruurta Naaska	56
32aad	Nabaadguurka Dhulka	57
33aad	Ka-hortagga Nabaadguurka	59
34aad	Dixiriga Duuban	60
35aad	Astaamaha lagu garto Dixiriga Duuban	61
36aad.	Faafidda Dixiriga Duuban	62
37aad	Faarax iyo Ka-hortagga Dixiriga	63
38aad	Timiro iyo Ka-hortagga Dixiriga	65
39aad	Doog	68
40aad	Jeermiga Siduu ku Faafo	70
41aad	Gabay	72
42aad	Cabdi iyo Ka-hortagga Jeermiga	73
43aad	Tallaalka	74
44aad	Ilaali Caafimaadkaaga	75
—	Tilmaamaha Baraha	77
—	Tilmaamaha Raac	78
—	Qoraalka	79
—	Gabagabo	80

A R A R

Buuggan «Reer Guuraaga» waxa loogu tala galay inuu dadweynaha Soomaaliyeed ee Miyiga deggani ka barto qorista iyo akhriska Af Soomaaliga, kana faa'iideysto cilmiga ku jira.

Waa buug, sida aannu fileyno, qiimo iyo qaaya weynba u leh qof kasta oo Soomaali ah oo doonaya inuu wax ka barto Xannaanada Xoolaha, Dhirta iyo Daaqa, Nabaadguurka asbaabaha keena iyo siyaabaha looga hortago, Xannaanada Caruurta, Caafimaadka guriga, Murti iyo Gabay.

Habka waxbarista ee buuggani waa «Habka Erayada», taas oo macnaheedu yahay, erayo baa lagu bilaabay buugga si aan waaqti loogu lumin barashada Xarfaha oo qayaxan; waxaa kale oo la ogaadey in «Habka Erayada lagu gaari karo akhris degdeg ah. Haddii aad doonto inaad ogaatid habka loo doortay buuggan qoristiisa, waxaad akhrin kartaa «Tilmaamaha Baraha» ee buuggan xagga dambe kaga yaal.

Buuggani wuxuu ka koobmaa laba qaybood oo tiiba noqon lahayd buug gaar ah, hase yeeshee, hal buug oo keliya ayaa laga sameeyey si ay qaadistiisa iyo qaybintiisuba u sahlanaato Reer Guuraaga dhexdooda.

Qaybta hore ee buuggani waxay ka kooban tahay Erayo, Sawirro badan iyo weero gaagaaban oo akhriskoodu fudud yahay. Qaybta labaad waxay ka kooban tahay casharro gaagaaban oo murti iyo macna kaleba ka buuxa, cilmiina ku dhisan; waxa kale oo qaybata labaad ku jira Xisaab oo qeexan.

Waxa buuggan guud ahaan mahadiisa leh Wasaaradda Waxbarashada iyo Barbaarinta oo

amar ku bixisay qoristiisa, gaar ahaanna barayaa-
sha ka shaqeyta Xarunta Maamulka Waxbarasha-
da Dadka Waaweyn. Kuwaas oo ah Jaallayaal Xu-
seen Cali Cabdulle, Yuusuf Axmed Sahal, H. P.
Schiff iyo Maxamad Sh. Daahir oo casharrada
qaarkood ku darsaday; Jaallayaal Muxsin Taabit
iyo Maxamad Abuukar oo Sawiirrada Buugga ku
yaal sawiray.

Waxaase mahad gaar ah iska leh oo uusan
buuggani la'aantood qormeen Jaallayaal Maryan
Weheliye Barre, Maxamed Axmad Jaumac, H. P.
Schwoebel iyo Cabdulaadir Sh. Cabdullaahi oo
casharradana wax ka soo qoray buuggana isku soo
dubbaridey.

Xussen Cali Cabdulle,
Maamulaha Xarunta Waxbarashada
Dadka Waaweyn

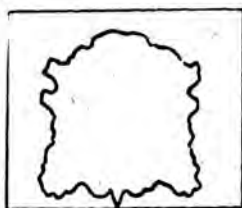
Qaybta

Kowaad

Casharka 1aad

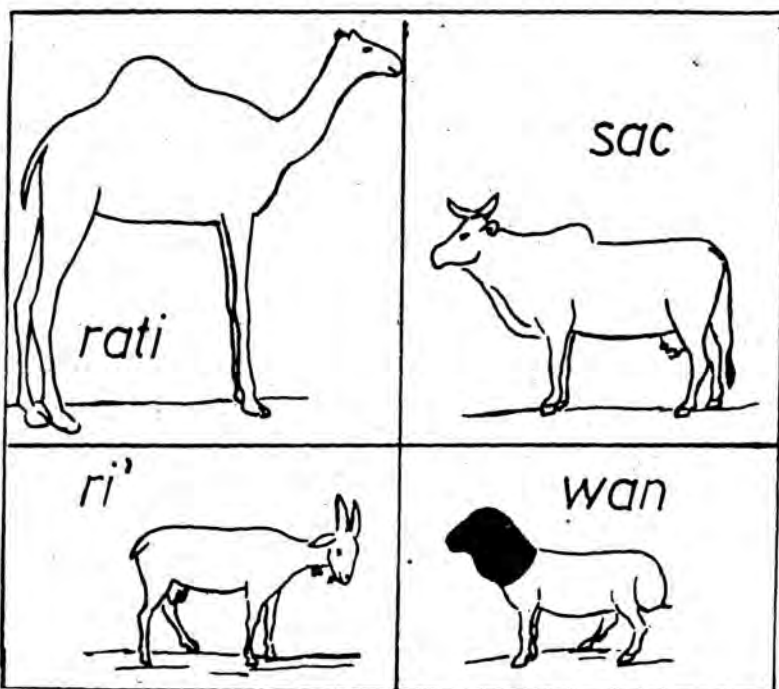
maqaar

caano

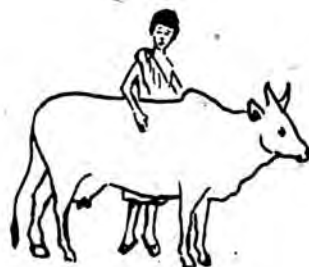
hibil

biyo

caws

xannadano

Casharka 2aad

Cashar akhris ah

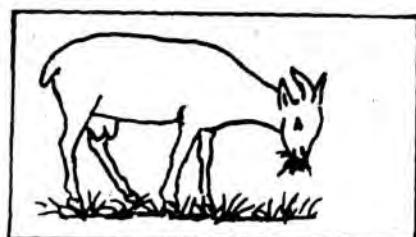

Xaas

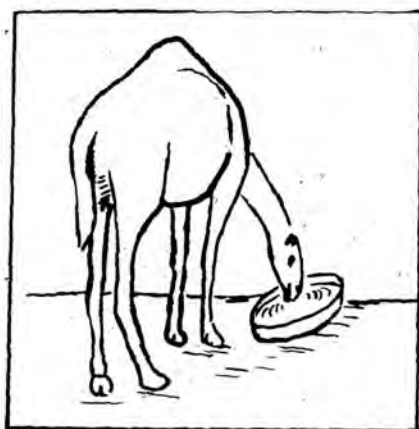
Caano baynu cabnaa.

Hilib baynu cunnaa.

Maqaarka baynu ku dhaqanna.

Xooluhu caws bay daaqaan.

Geelu biyo ayuu cabaa.

Akhris:

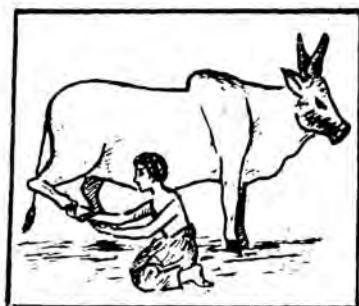
*Maqaar, hilib, caano, geel,
ri', sac, ido, lax, caws.*

Casharka 3aad
Cashar akhris ah.

Timiro biyaha
way karkarisaa.

Faarax xoolaha
waa xanaaneeyaa.

Khadiija si
digtoonaasha leh
bay weelka
cuntada u
dhaqdaa.

Axmed riyaha buu ilaaliyaa.

Akhris:
Iskaashato ma kufto.

Casharka 4aad

biyo

b	i	y	o
---	---	---	---

Akhri oo qor:

~~i~~	b	biyo	
.o o	bi	iyo	biyo
y y	biy	yo	iyo
b b	biyo	o	

Akhris:

Saddex dadkaa kugu naca:

Barya badan; Baahi badan;

Bugtaan badaan.

Casharka 5aad

hilib

h i l i b

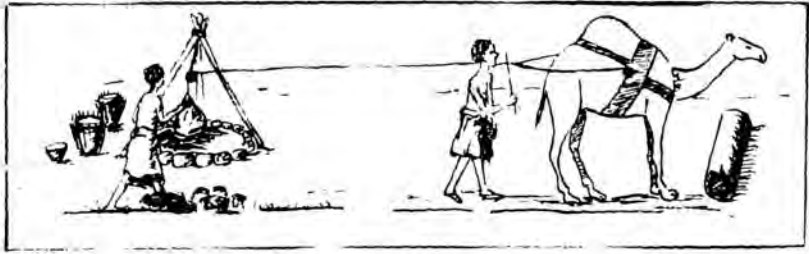
Akhri oo qor:

l l l	hilib	h	hilib
h h h	hili	hi	iyo
l l l	hil	hil	biyo
h h h	hi	hili	il
l l l	h	hilib	

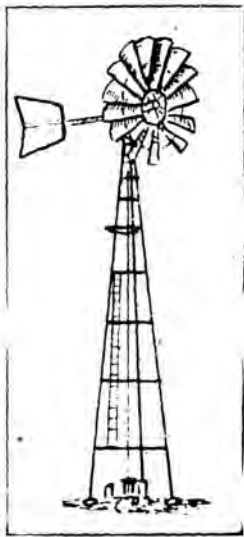
Yeeris:

il biyo hilib iyo l l h h

Cashar akhris ah.

Ratigu biyo buu ceelka ka
soo jiidayaa.

Kanuna waa ceel.
Yaa biyaha ka
soo jiidaya?

Casharka 6aad

maqaar

m	a	q	aa	r
---	---	---	----	---

Akhri oo qor:

m	maqaar		
ma	aqaar	raq	
maq	qaar	mar	
maqaa	aar	maraq	
maqaar	r	a	q

Yeeris:

maqaar, aar, raq, maraq,
qaar, aqaar, hilib, iyo, biyo.

sac

s a c

Akhri oo qor:

s

s

s

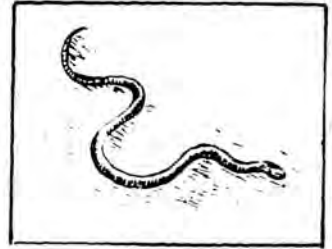
c

c

c

Yeeris:

sac sal sar mas

Akhris:

Saddex waa ku hodaan:

hadh arooryo; hogol xagaa;

hillaac basari.

Casharka 7aad

Cashar akhris ah.

Tirada xoolahaaga ha tixgelin
ee tayadooda tixgeli.

Hilibka wanaagsani lacag
dheeraad ah buu keenaa.

Lacagtaa waxaa loogu dhaqmi
karaa: ceelal lagu qoto.

Meelo aad muddo dheer
degganaan kartid kaalmo xagga
dawada ah oo noloshiisa
hagaajisa.

Ilmahaaga oo
waxbarasho fiican
hela, aqoonna yeesha.

Khadiija

Casharka baad

geel

g ee l

Akhri oo qor:

e	ee	g	Yeeris:
eg	eel		geel, ceel,
gel	geel	eeg	eg, gel.

Akhris:

Saddex la lama rafiiqo:

Nimaan run aqoon.

Nimaan rabi aqoon.

Nimaan rag aqoon.

ido

i d o

Akhri oo qor:

d

cid   dil   diir   diid

cad   dir   door   iid

cod   dad   deer   ciid

Yeeris:

ido, sid, door, diid, deer,

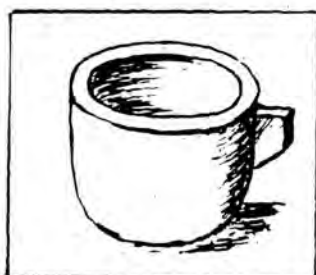
ciid, biyo, geel, hilib, sac,

eey, qas, sal, eeg, cod.

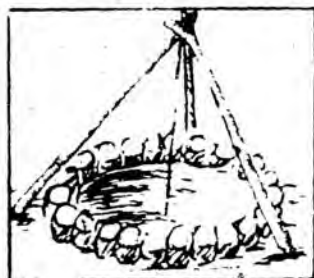
Casharka 9aad

Akhris:

Qofka aad koob biyo ah siisaa,
maalin ayey ku fillaan karaan.

Qofka aad dhiil biyo
ah siisaana, saddex
maalmood buu
haysan karaa.

Qofkase aad tustaa
sida ceel dheer loo
qoto, biyo inta uu
nool yahay ku
filnaada buu helaa.

Casharka 10aad

caws

c	a	w	s
---	---	---	---

Akhri oo qor:

w w w w caws

war cawo

weel cawey

waraabe cawaale

wiil weed dawoco

Yeeris:

cawaale waa wiil.

waraabe iyo wan.

Akhriya oo ka falanqooda murtidan:

Saddex urur baa leh:

ciidan; caqli; calaf

Casharka 11aad

xooluhu

x	oo	l	u	h	u
---	----	---	---	---	---

Akhri oo qor:

x x x oo oo u u

xul maax g g g

xus axad w w w

xad yaxaas x x x

xacfad xaas u u u

shakaal

sh a k aa l

Akhri oo qor:

sh sh sh

k k k

shar

kab

shabeel

koob

gaashaan

koor

Yeeris:

Geel iyo ido.

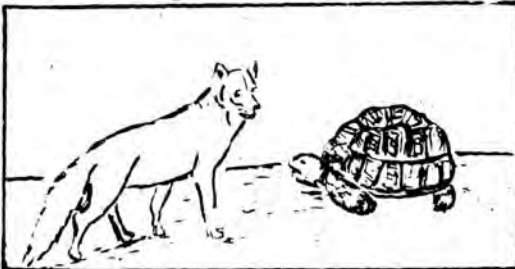
Waraabe iyo sac.

Diin iyo dawaco.

waraabe

sh Sh

Casharka 12aad

Khadiija

Kh a d ii j a

Akhri oo qor:

Kh kh j J

Khamiis Jimce

khad jiir

khadar jid

khoori wadajir jeer xaj

Yeeris:

Khamiis, khoori, xus,

xaafad, waraabe.

Khadiija

Casharka 13aad

timir

t i m i r

Akhri oo qor:

tir   tuur   t   t   t

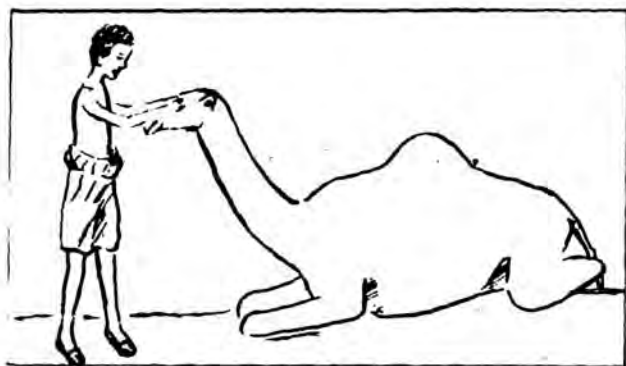
tar   tuug   xarunta

taabo   taag   bakhti

tawfiiq   tag   T   T   T

Timiro

Timiro

xannaano

Casharka 14aad

Cashar akhris ah:

Neefka bakhtiga
ahi si xun buu u
uraa, cudurrana
wuu keenaa.

Axmed neefkii
bakhtiyey buu
gubyaan.
Ma taabanayo.

Jaamac neefka bakhtiga ah buu
jiidayaa oo guryaha ka fogaynayaa:
Xarigga uu ku jiidayana wuu ka
soo tagayaa, mar labaabna
kuma dhaqmi doono.

Casharka 15aad

fandhaal

f a n dh aa l

Akhri oo qor:

f f   n n   dh dh

af   faan   dhiil

Afgooye   haan   dhalo

fasal   naag   dhagax

if   nacnac   dhallaan

F F   N N   D D

Yeeris:

Haan iyo dhiil.

Naag iyo dhallaan.

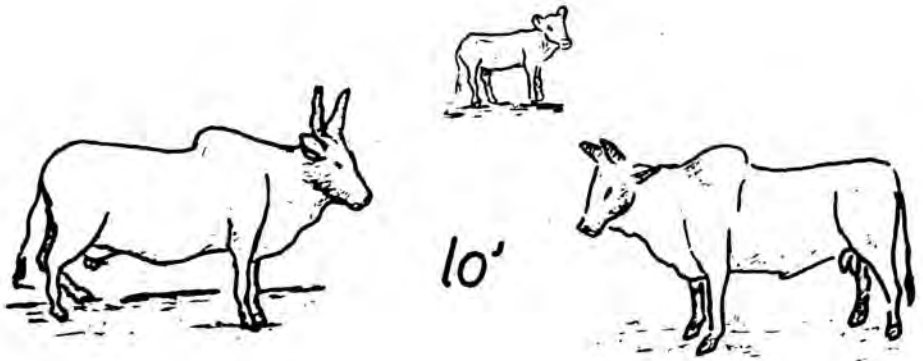

fandhaal

hamsa

Akhri oo qor:

la' da' gu' go' ri' la'aan
su'aal lo' go'aan go'an

Afar waa lagu kalsoonaada:

ilaahaaga; diintaada;
duunyadaada; dalkaaga.

Casharka 16aad

Baro xafaha yaryar iyo kuwa
waaweyn ee ay farta hooyo ka
kooban tahay:

a	e	i	o	u
A	E	I	O	U

aa	ee	ii	oo	uu
Aa	Ee	Ii	Oo	Uu

b	t	j	x	kh	d	r	s
B	T	J	X	Kh	D	R	S

sh	dh	c	g	f	q	k	l
Sh	Dh	C	G	F	Q	K	L

m	n	w	h	y
M	N	W	H	Y

Casharka 17aad

Akhriya oo ka falanqooda:

Shan nin oo isku tala ah
shanshaa ka baxda. Shan
nin oo kala tala ahna shan
shanshaa ka baxda.

Layli:

Weerahan qor akhrina.

Waxa ariga laga helaa: caano
la dhamo, hilib la cuno iyo
subag wax walba lagu samaysto.

Gu' walba roob ayaq inoo
da'a; xooluhuna daaq badan
bay helaan.

Casharka 18aad

Labada warqadood ee socda
waxaad ku arki doontaa
sawirro iyo xarfo.

Sheeg xidhiidhka ka dhexeeya
xarfaha iyo sawirrada.

Qor magacyada sawirrada
adigoo ku isticmaalaya xarfaha
la socda.

B b

T t

J j

X x

Kh kh

D d

R r

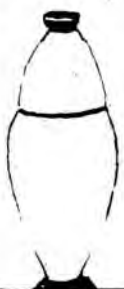
S s

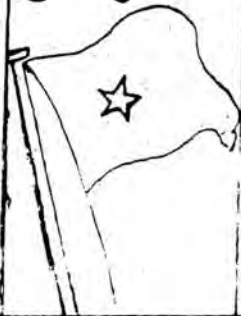
Sh sh

Dh dh

C c

G g

F f

Q q

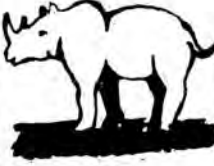

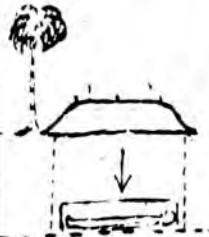

K k

L l

<p>M m</p> 	<p>N n</p> 	<p>W w</p> 	<p>H h</p>
<p>Y y</p> 	<p>A a</p> 	<p>E e</p> 	<p>I i</p>
<p>O o</p> 	<p>U u</p> 	<p>AA aa</p> 	<p>EE ee</p>
<p>Ii</p> 	<p>OO oo</p> 	<p>UU uu</p> 	<p>,</p>

CASHARKA 19AAD

A K H R I S

Booraan hadimo ha qodin ku dhici doontaan mooyiye.

Baribaa waxa jirey diin iyo dawoco inay Lo'wada lahaayeen. Dawacadii ayaa damacday inay diinka sirto, waxayna ku tidhi, «Waadiga harraadaye orod oo biyo raadso».

Diinka iyo dawacadu waxay dul taagnaayeen buur dheer guudkede. Diinkii ayaa buurtii ka soo dhaadhacay, biyo ayuu meel durdur ah ka soo cabbey, dabadeedna wuu soo laabtey.

Dawacadii ayaa intay dhagax weyn soo qaadey damacdey inay diinkii oo buurta soo koraya ku dhufato. Waxase dhacday in dawacadii ay culayskii dhagaxa celin kari weyday, dabadeedna ka soo daba dhacday oo ay halkii ku dhimatay. Sidaas buu diinkii ku badbaaday. Lo'diina ku dhaxlay.

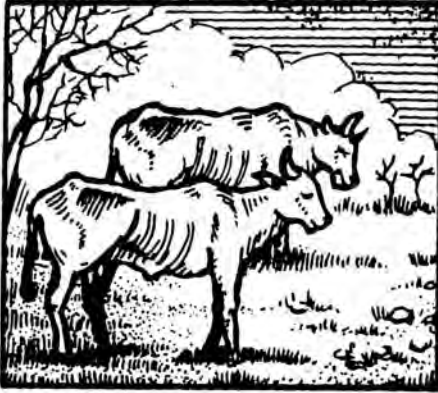
L a y l i :

Weydiimahan ka warceli:

1. Maxay diinka iyo dawacadu wada lahaayeen?
2. Maxay dawacadu damacday inay diinka ku samayso?
3. Xaggee bay diinka iyo dawacadu wada jooheen?
4. Yaa lo'dii dhaxlay?

CASHARKA 20AAD

«Horu-dhufaan qoodheed dhaqasha horuu lee'yahay».

dibi aan dhufaannayn

dibi dhufaan

Waabaa waxa jiray laba nin oo lo' dhaqato ah. Labada nin waxaa la kala odhan jiray, Warmooge iyo Warsuge. Warmooge wuxuu lahaa laba dibi oo aan la dhufaanin. Warsugase wuxuu lahaa dibi sange ah oo uu yaraantii ku dhufaanay.

Maalin iyagoo ceel jooga ayuu Warmooge dibigii sangaha ahaa u bogey, wuxuuna yidhi «war maxaad dibigaaga siisay? Ma dhakhtar baad la doonatay oo waa dawo waxa ka muuqda?»

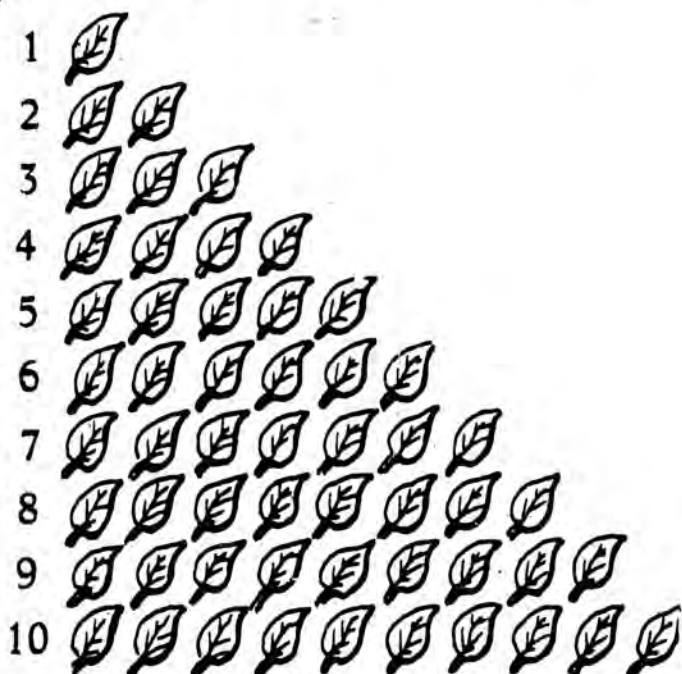
Warsuge, isagoo dhoosha ka qoslaya, ayuu yidhi «war caws iyo biyo ka badan maanan siin, ee yaraantii baan ku dhuufaanay» Warmooge isagoo farta dhexda ka qaniinsan, ayuu dibidii ku noqday, wuxuuna goostay inuu dibidiisa dhufaanto si ay sange ugu noqdaan, lacag badanna looga siisto marka uu iib geeyo.

Yeeris:

Xaglo laaban xoolo kuma yimaadaan.

XISAAB

Shaxanta barashadeeda 0 ilaa 10. Xusuus:
Shaxan waxa loo yaqaan summadda ay tiradu leedahay.

U fiiro oo baro shaxanta adiga oo sawirka la xidhidhinaya. Qor shaxanta.

CASHARKA 21AAD

Dibi hooyo xumi korme ma noqdo:

dibi ajaafa ah

Dibi qoodh ah.

Warsame wuxuu ahaa qawsaar. Lo'duu raaci jirey waxay u badnaayeen dibi ajaafa ah. Maalin maalmaha ka mid ah isagoo lo'da la jooga ayuu la kulmay warfaa oo lo' hidda fiican leh daajiinaaya. Warsame intuu quruxda lo'da Warfaa ka yaabay ayuu isweydiyey in lo'diisu sidaas oo kale u cayili doonto iyo in kale. Warsame ayaa Warfaa u yimid, wuxuuna weydiyey waxa lo'diisa quruxda ugu wacan. Warfaa baa yidhi, «Wanaaga iyo caafimaadka xooluhu waxay ku xidhan yihiin xannaanada iyo doorashada qoodha». «Taas waxaan uga jeedaa», waa inay saca iyo dibiguba yihiin kuwo farac wanagsan laga soo xuley.

XISAAB

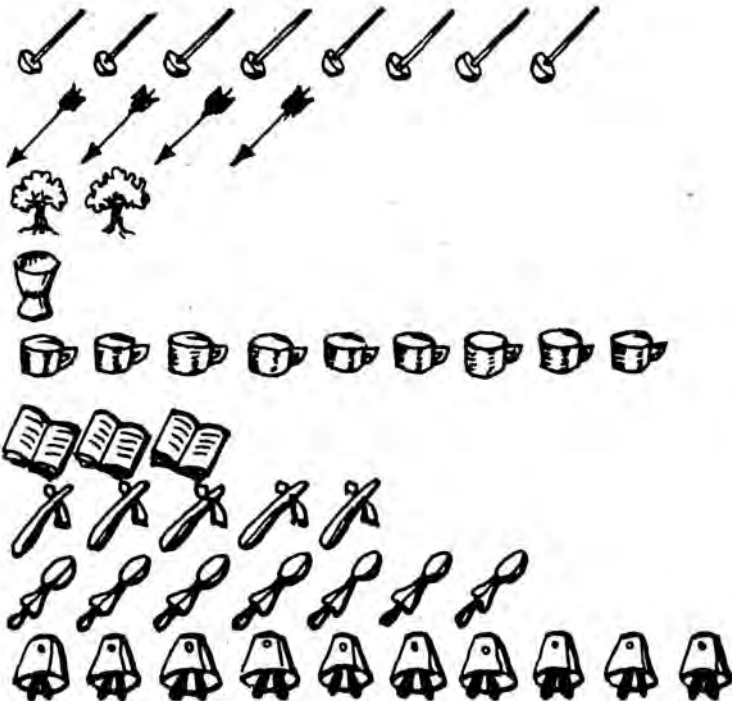
U fiirso oo ku hor qor sawirradan shaxanta ay ka kooban yihiin:

Tilmaan raac

6

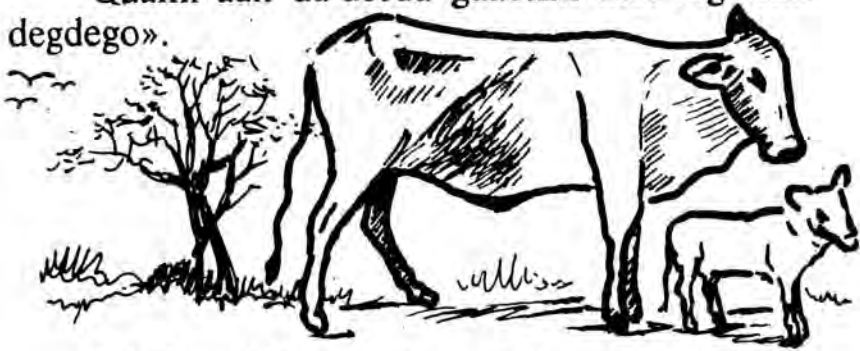
Layili:

CASHARKA 22AAD

Qaalin aan da'deeda gaadhin dibi lagulama degdego».

Sahal iyo Maxamed waa laba nin oo lo' dhaqato ah.

Iyagoon xoogaysan ayuu Sahal qaalmihiisa dibida ku daraa, waxayna dhalaan ilmo bukaan ah oo taag daran. Maxamedse wuxuu sugaa inta qaalmihiisu uga taaba qaadan, xoogna uga yeeshaan.

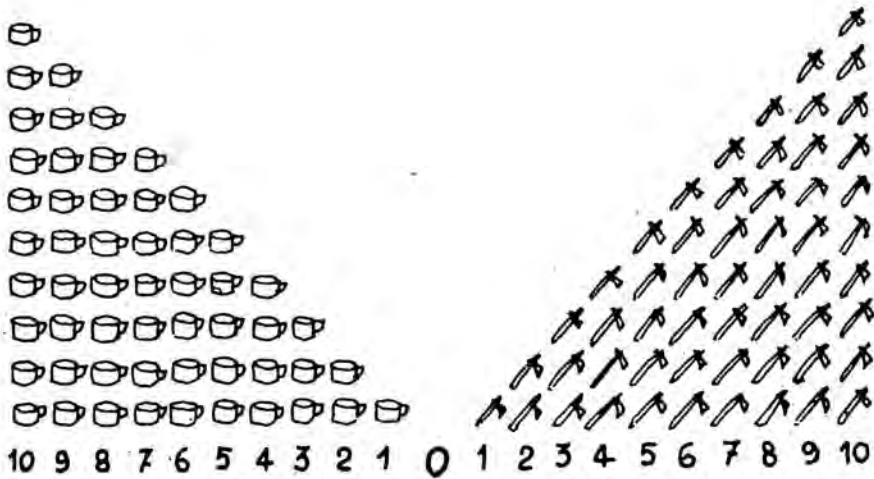
Markuu Sahal arkay in laga lo'fican yahay, ayuu u tagay Maxamed oo ku yidhi, «isku degmo ayaynu nahay, xoolaheenuna meel bay wada daaqaan, ee sidee bay ku dhacday inaad iga l'ofiicnaatid?».

Maxamed wuxuu ku jawaabay, «Qaalin aan da'deeda gaadhin dibi lagulama degdego».

XISAAB

U fiirso oo baro tirada 0 ilaa 10 adiga oo xasuusanaya marka ay kordhayso iyo marka ay yaraa-nayso.

Tiraba tirada ay ku xigto hal bay ka yar tahay.

Tiraba tirada ay ku xigto hal bay dheer tahay.

— Summadda kala go-ynta

+ Summadda isuge-ynta.

= Summadda isla-ekaanshada.

CASHARKA 23AAD

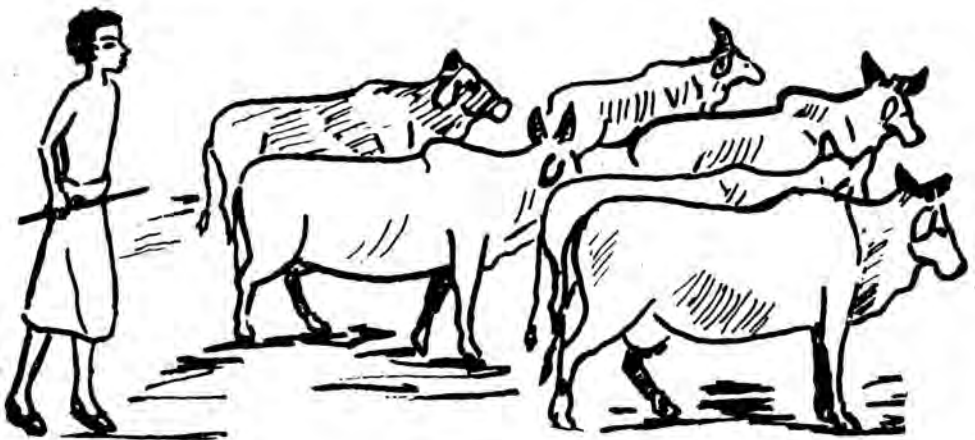
Boqol aan bah deeqin iyo toban beel deeqda.

Lo' jaabo ah

Waxa jirey laba nin oo lo'da aad u dhaqata waxaana la kala odhan jiray Jumcaale iyo Guuleed. Jumcaale lo'boqol ka badan buu lahaa, wuxuuna ka fakeri jiray uun tirada lo'diisa.

Guuleedse lo'aan saa u badnayn buu lahaa, hase yeeshee, muuqaal wanaagsan oo wuxuu ku dadaali jiray caafimaadkooda.

Lo' hiddo fiican

Maalin bay labadii nin isu faaneen. Jumcaalaa yidhi, «waan kaa lo' badanahay oo boqolka saray u dhaaftay». Intuu lo'dii Jumcaale aad u fiirshay, ayuu Guuleed yidhi, «aad iga lo' badnaatide immisaac' ka maashaa?».

«Dhibaatooyina aad kala kulantidse waxtar-kooda ma ka heshaa?».

Dabadeedna Jumcaalaa isagoo yaaban yidhi. «Co ma adigaa wax i dhaama?».

Guuleed isagoo isku kalsoon buu yidhi, «boqol aan bah deeqin, toban beel deeqdaan ka xigaa.

XISAAB

Isugee oo baadi doon wadartooda:

Tilmaan raac:	1 biiro	
	+ 2 biiro	
	<hr style="width: 50px; margin: 0;"/>	<hr style="width: 50px; margin: 0;"/>
	3 wadar	

L a y l i :

$1+2=$	$2+4=$	$3+5=$
$6+3=$	$3+3=$	$2+7=$
$1+8=$	$2+6=$	$8+2=$

CASHARKA 24AAD

Saddex Nin iyo Saddex Libaax

Saddex nin ayaa beri socdaalay waxayna la kulmeen saddex Libaax. Nimanka mid waa fulay, kuna waa geesi, ka kalena waa codkar. Saddexda Libaax waxay ku tashadeen inay cunaan niman-kii, iyaguna waxay is-weydiiyeen siday uga badbaadi lahaayeen. Fulaygi baa yidhi, «aynu carar-no»! waxa la yidhi cararimayno. «Geesigii ayaa isna yidhi», «aan la dirirno». Markaas baa la yidhi». Maya way ina laynayaan. Ninkii codkarka ahaa baa saddexdii libaax ku yidhi, «Saddexdayadu mid waa caato, midna waa dhexdhexaad, aniguna waan ugu buuranahay ee ku heshiiya sidii aad noo qaybsan lahaydeen. Markaa ayey saddexdii bahal dirireen, kii ugu weynaa ayaa labadii kale dilay. Saddexdii nin halkii bay ku dileen libaaxi weynaa iyaguna ku nabad galeen. Soomaaliduna waxay tidhaa, «talo adigaa ku nool ee iyadu kuguma noola.

XISAAB

Tirada hoos ku qoran hadhaagooda raadi;
tilmaan raac: $3 - 2 = 1$.

Layli:

$4 - 3 =$	$3 - 3 =$	$6 - 1 =$	$4 - 1 =$
$7 - 2 =$	$4 - 2 =$	$5 - 2 =$	$6 - 5 =$
$9 - 7 =$	$8 - 5 =$	$6 - 4 =$	$2 - 2 =$

Asal-Ma-Doorshe:

Ogsoonow in asal-ma-doorshaha isugeyntu yahay eber. Haddii tiro eber loo geeyo waxaad heshaa waa tiradii uun ee isma beddesho:

$$\begin{array}{l} \text{tilmaan sida: } 8+0=8 \\ \phantom{\text{tilmaan sida: }} 0+3=3 \end{array}$$

Xusuusnow haddii tiro kasta eber laga gooyo, waxa soo hadhaa waa tiradii uun ee isma beddesho.

$$\text{tilmaan sida: } 6-0=6 \quad 4-0=4$$

CASHARKA 25AAD

Ninba kaskii buu kortagaa:

Saddex nin baa beri wada socdaalay. Markay cabbar socdeen baa waxa ka hor yimid, nin awr baadi ah raadinayay wuxuna weydiiyey awr inay arkeen iyo in kale, markaas bay u sheegen inaysan arag.

Markay arrimi halkaa marayso baa nimankii midkood, inta u soo booday, yidhi, «War awrku ma il la'aa?» kii labaad baa isna yidhi «Awrku ma daba la'aa?» kii saddexaadna, awrka heeryo ma saarnayd? Suu-ye, «war tilmaamaha aad sheegteen oo idil wuu lahaaye, xaggee baad ku aragteen?» Ma anaan arag bay ugu warceliyeen. Halkii buu saddexdii nin ku qabsaday. Markaas bay is raaceen, waxayna u tageen in garsoore ah inuu u gar naqo.

Markuu waraystay siday ku ogaadeen astaamaha uu awrku lahaa ayaa kii ugu horeyey yidhi: «Dhinac kaliya ayuu geedka ka daaqay». «Kii labaadna» saala-diisu ma firidhsanayn ee meel bay wada tubnayd. Kii saddexaadna wuxu yidhi: «Raadkiisu hoos buu dhulka u disay.

Wuxuu garsoorihii caddeeyay inaysan saddexda nin awrka arag, ninkiina baadi doonkiisii buu halkii ka watay.

XISAAB

Tirooyinkan hoos ku qoran wadartooda iyo hadhaagooda raadi.

Tilmaan raac:	8	5
	+1	-3
	<hr/>	<hr/>
	9	2

Layli:

$4 + 2 =$

$6 - 5 =$

$4 + 0 =$

$3 - 2 =$

$7 - 4 =$

$3 + 5 =$

$9 - 6 =$

$5 - 0 =$

$0 + 8 =$

$8 - 4 =$

$5 + 5 =$

$7 - 7 =$

U fiirso oo qor tirada ay ka kooban yihiin sawirrada isku midka ah.

CASHARKA 26AAD

Axmed iyo Miyiga

Samatar waa nin da'weyn. Wuxuu leeyahay afar carruur ah, laba wiil iyo laba gabdhood.

Axmed oo curadkiisi ah waa labaatan jir. Wuxuu rerku deggan yahay meel Afmadow Wooqooyi kala siman, aad buuna u ladan yahay oo xoolo badan buu leeyahay:

Maalin baa Axmed, isagoo geela la jooga, waxa u yimid wiil la yiraa Cali oo gashanaa dhar bilic fiican.

Cali waa reer Kismaayo, wuxuuna miyiga u yimid in uu ku nasto, iskuna qaras-falo. Way sheegkeysteen.

Cali wuxuu uga waramay dhismaha magaalada Kismaayo: nalalkeeda: shineemada, mussikada, jidadka, iwm.

Markuu Cali tagey, Axmed wuxuu is-yiri: «Kismaayo waa janno wax walba laga helayo». «Maxaa miyiga dhibka, baahida iyo oonka badan i dhigay?»

Habeenkii oo dhan buu fakarayey, wuxuuna go'aan ku gaaray inuu dhuunto oo Kismaayo aado.

L a y l i :

Qor magacyada sawirrada aad hoos ku aragtid.

XISAAB

Huruqaadka isugentu leedahay:

Xusuusnow: Inay 8 iyo 4 tahay 12.

Haddaba inta rugta kowaad 2 lagu qoro, ayaa la qaataa halka kaaga soo baxay rugta kowaadka, kaddibna la dhigaa rugta tobnaadka, si ay u noqoto laba iyo toban.

Tilmaan sida:

$$\begin{array}{r} 8+4= \\ = \\ \\ = \end{array} \quad \begin{array}{r} 8+2+2 \\ (8+2)+2 \text{ ama} \\ \\ 10+2 \\ 12 \end{array} \quad \begin{array}{r} 8 \\ +4 \\ \hline 12 \end{array}$$

Layli:

$\begin{array}{r} 8 \\ +5 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 6 \\ +3 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 4 \\ +9 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 7 \\ +5 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 6 \\ +8 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 9 \\ +3 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 5 \\ +8 \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} 62 \\ +35 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 40 \\ +38 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 53 \\ +17 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 28 \\ +57 \\ \hline \end{array}$			
$\begin{array}{r} 49 \\ +48 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 39 \\ +50 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 14 \\ +15 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 35 \\ +18 \\ \hline \end{array}$			

CASHARKA 27AAD

Axmad iyo Kismaayo

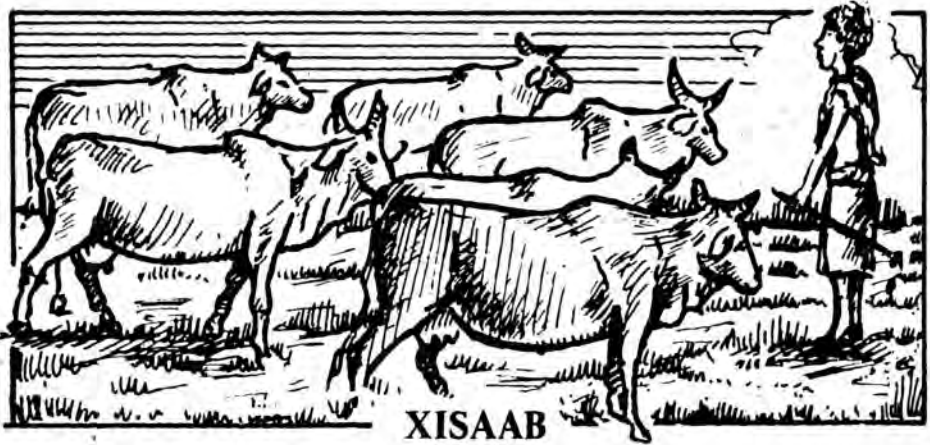
Goor galab ah buu Axmed tagey Kismaayo, kadib markuu lix caanamaal safrayey. Guri uu adeerki leeyahay buu habeenkaa u hoydey. Adeerku aad buu uga carooday imaatinkiisa, wuxuuna u sheegay inuu aroorti ku laabto xoolihii.

Axmed Kismaayuu iska joogey. Afar bilood ayuu silic iyo saxariir ku noolaa. Gidaarrada buu habeenkii seexan jirey, wax dhar ahna labadii qayd ee uu miyiga kala yimid buu ka qaybey. Wuxuu cunana ma haysan. Masaajidka ayuu mar mar canbuulo ka heli jirey. Waxaa intaa u dheeraa, isagoo xumadi haysey muddo shan iyo toban maalmood ah.

Adeerkii baa arkay isagoo gidaar hurdaya. Dulliga ka muuqda markuu arkay bay calooshu gubatay. Wuu kexeeyey, makhaayad buuna geeyey oo cunto ka siiyey, subaxnimadiina baabuur buu saaray.

Axmad markuu tagey aqalkoodii ee uu arkay aabihi iyo walaalihii oo ka nexeen dulliga haystey ayuu iska ooyay, wuxuuna dhaar ku maray inaan magaala dambe magaceeda laga maqli doonin. Aabihi oo madaxa u salaaxay wuxuu yidhi: «Waxaad khayr moodid oo khasaaro kuu ah baa jira».

Amaahida kala goyntu leedahay:

kala goo 25 — 8

Ogsoonow 5 inayan ka go'i karin 8. Markaa intaad rugta tobanaadka hal ka soo qaado oo ah 10 u gee 5 tii, dabadeedna ka goo 8. ($15 - 8 = 7$). Waxaa kuugu hadhay rugta tobanka 10 qudh ah. Markaa waxa kuu soo hadhay waa $10 + 7 = 17$.

Tilmaan:

$$\begin{array}{r}
 25 = 20 + 5 = 10 + 15 \\
 - 8 \text{ ama} \quad = \quad 8 \\
 \hline
 17 \qquad \qquad = 10 + 7
 \end{array}$$

Tilmaanta kore adiga oo raacaya haraaga raadi:

9	12	15	18	20
— 5	— 6	— 8	— 9	— 10
—	—	—	—	—
31	24	19	88	70
— 10	— 6	— 12	— 77	— 66
—	—	—	—	—

CASHARKA 28AAD

Quudinta

Qofku haddii uusan he-
lin cunto ku filan oo nu-
xur leh, ma noqdo qof
caafimaad qaba, dhaq-
sana wuu u maclulaa,
dabadeedna u jirradaa.

Qofku haddii uu cuno
cunto kala jaad ah, nu-
xurna leh caafimaadkii-
su wuu wacnaadaa, jir-
kiisuna wuu dhismaa.

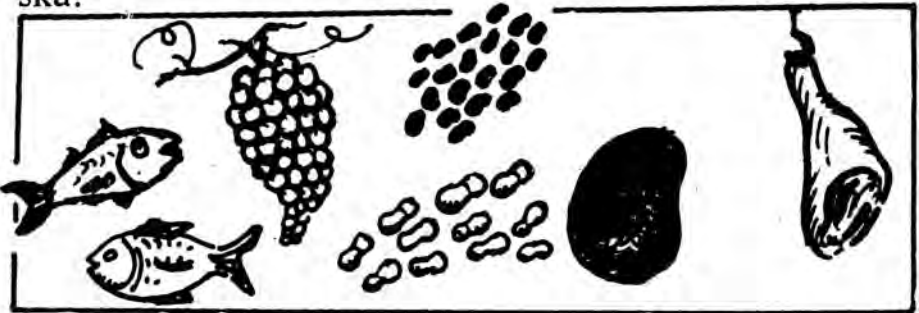
Yeeris:

Miro badan cun, caafimaadkaagu ha fiicnaadee.

CASHARKA 29AAD

Cuntada jirka iyo lafaha dhista:
hibibka, kallyuunka, ukunta, caanaha, digirta iyo law-
ska.

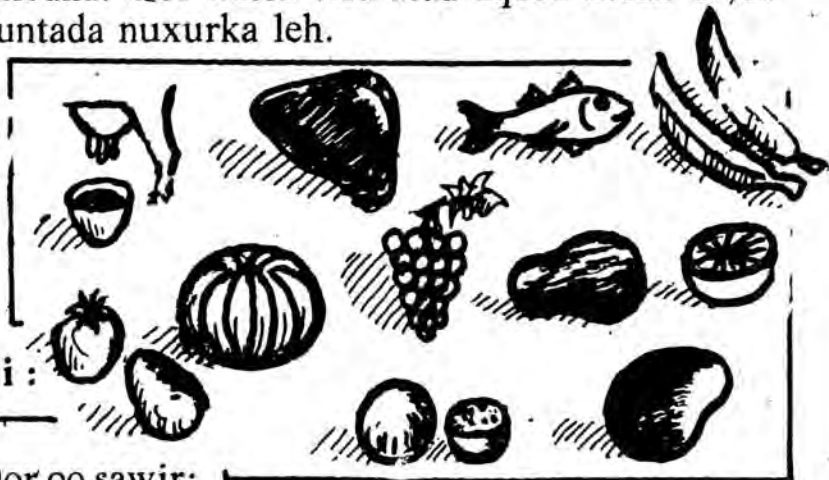
Cuntada dhaqdhaqaaqa iyo kulaylka jirku u baa-
han yahay siisa waxa laga helaa: dufan oo dhan, harur-
ka, galleyda, bariiska, sareenka, baastada, burka, son-
kerta iyo malabka.

XISAAB

20	33	15	10	14
+ 7	- 16	- 8	+ 6	- 9
-----	-----	-----	-----	-----

Cuntada cudurra da jirka ka ilaalisa, waxa laga he-
laa: caanaha, beerka, kalluunka, ukunta, yaanyada, bo-
corka, canabka, mafafaayga, liinta, muuska, seytuunka
iyo cambaha. Qof kasta waa inuu aqoon fiican u yee-
shaa cuntada nuxurka leh.

Layli:

Qor oo sawir:
Shan cunto oo aad buuggan ka baratay, hadda ka horna
aanad cunin.

CASHARKA 30AAD

Habka Nuujinta dhallaanka

Markay ilmuhu dhashsan oo ifka yimaadaan, 24ka saac ee hore, wax dheef ah lama siiyo. Hurdo iyo nasiino badan bay u baahan yihiin.

Maalinta labaad ayaa lagu bilaabaa nuujiska. Saddex daqiiqo ayaa la nuujiyaa 3 ama 4 saacadood walba.

Nuujinta waa la kordhiyaa: Hooyadu waxay muujin karta toban daqiiqo naas walba todobaadka hore.

Hooyadu waa inay naadiifisaa naaska inta aysan nuujin horteed.

Culayska carruurta haddii uu ka yar yahay ama la'eg yahay toddoba rodol, waa in la nuujiyaa saddex saacadoodba mar. Haddiise culaysku ka badan yahay toddoba rodol waa in la nuujiyaa afartii saacha mar.

Mar kasta oo ilmuhu naaska nuugo, hooyada waxa waajib ku ah inay si toosan u qaado, iyadoo mada-xiisa garabkeeda la simaysa, si naxariis lehna dhabarka uga qabanaysa si ay neeftu uga soo baxdo.

Yeeris:

Jimce
Arbaca

Sabti
Khamiis.

Axad

Isniin

Talaado

CASHARKA 31AAD

Ka gooyinta carruurta naaska.

Ka gooyinta carruurta naasku waxay ku xiran tahay hadba sida uu ilmuhu ka noqdo xagga caafimaadka, hawada iyo caafimaadka hooyada. Haddii uu canuggu jirran yahay, waa waajib in loo dheereeryo muddada la nuujinayo. Bilaha kulaylka waa inaan laga gooynin nuujiska. Waxa la deddejiyaa ka-gooyinta naaska. haddii ay hooyadu jirran tahay ama uur leedahay.

Tartiib-tartiib baa habboon in naaska ka-gooyintiisa lagu bilaabo. Canugga caadiga ah, bisha afaraad baa lagu bilaabaa siinta cuntada nacfiga leh ee gu habboon: liin macaan biyaheed, yaanyo dhacaankeed, fuud khafiif ah, miishaali masaggo, digir, galley lagu darayo in yar oo saliid ah iyo sonkor.

Layli:

Qor magacyada maalmaha toddo-baadka, adigoo mid walba horteeda ku qoraya cunta kala jaadka ah eed ilmahaaga ugu tala gashay.

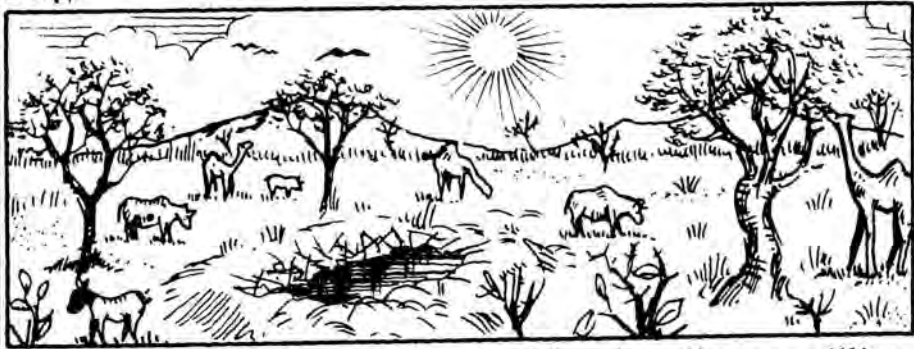

Nabaadguurka Dhulka

Waa dhul barwaaqaysan oo leh geedo dhaadheer iyo daaq badan, maxaa yeelay, nabaadguur buusan arag.

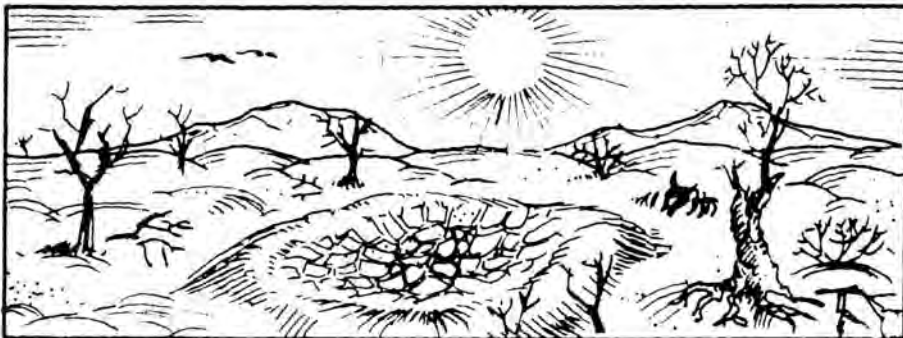

Nabaadguurku wuxuu badanaaba dhacaa xilliga jiillalka oo aysan dhir daaq iyo geedo jirin. Kuwaa oo dad iyo duunyaba noloshooda ugu dhibaatoodaan.

Cadawiyada ugu waaweyn ee nabaadguurka dhulka keena waa:

1. **Qoraxdu** Markay aad u kulushahay waxay gubtaa carrada, geedaha iyo daaqa oo idil.
2. Dabeysaha badani dhibaatooyin ayey keentaa:
  - a) Carradii dheefta lahayd oo ay qoraxdu qalla-jisay bay qaadaa.

- b) Waxay jajabisaa, daba-deedna fogaysaa geedaha, cawska, waxa la beerto iwm.
3. Waxaynu ognahay inay biyuhu waxtar weyn u leeyihiin nolosha dadka, xoolaha, dhirta iyo daaqa.
Hase yeeshe, mararka qaarkood (hadday bataan iyo hadday yaraadaanba) dhibaato badan bay leeyihiin.
- a) Markay biyuhu bataan, daadku:
1. Geedaha dhirta iyo daaqa ayuu xididda-siibaa dabadeedna carradii hadhay ee dhefta lahayd buu qaadaa oo fogeeyaa.
  2. Neecawda buu beeraha ka xiraa.
- b) Markay biyuhu yaraadaanna: Nololi ma jirto, maxaa yeelay, geedo, dhir, daaq iyo beeruhu ma baxaan; dadka iyo duunyadana dhibaato ayaa halkaa ka soo gaadha.
4. Xooluhu markay daaqa ku talax-tagaan ayey gacan weyn ka gaystaan xagga nabaadguurka, siiba markay meel fadhi kaliya intii mudda ah daqaan oo ay xididdada u siibaan, ciidana budliyaan.
5. Dadku waxay gooyaan geedo aan mar labaad dib u soo baxayn, dhirta iyo daaqaba. Waxay guubaan geeda dhaadheer si ay dhuxul uga sameeyaan.
Dhibaatooyinka aan kor ku soo sheegnay oo idili waa kuwa dhaliya nabaadguurka. Dalkii namaadguurku ku bataan, wuxuu isu beddelaa meel lama-degaan ah oo aanay nololi jirin.

CASHARKA 33AAD

Ka-hortagga Nabaadguurka

Kaddib markaynu ogaanay in nabaadguurku dhibaatooyin waaweyn leyahay, ayaa waxaa haboon inaynu qaadno tallaabooyin degdeg ah oo aynu kaga hortagno:

1. Waa inaynan xoolaha bed qur ah la daaqsiinin ee fadhiyaal kalaa duwan intii mudda ah ba la geeyaa.

Ujeeddada Fadhiyaalka laga leeyahay waxay tahay:

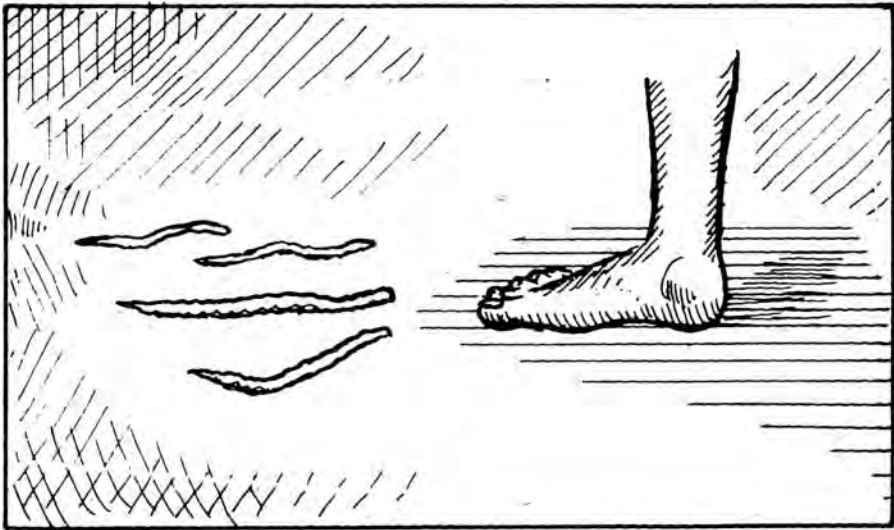
- a) Inaysan xooluhu ku talaxtegin xididda-siibka dhirta iyo daaqa.
  - b) Si ay suuragal u noqoto inay xooluhu jiilaalka daaq ku filan helaan.
  - t) Ka-hortagga nabaadguurka bay gacan ka gaysan karaan.
2. Waa inaan dhirta iyo daaqa la gooyn lana gubin.

Wasaaradda xannaanada xoolaha, dhirta iyo daaqa waxay gargaar ka kaysataa sidii loo ilaalin lahaa nolosha xoolaha, kaymana loo samayn lahaa si uusan dhulku u nabaadguurin.

CASHARKA 34AAD

Dixiriga duuban (Round worm)

Dixiriga duubani waxyaaba nolosha dadka halis u ah buu keenaa, aad buuna u dheer yahay oo qof weeyn cagti buu la'eg yahay. Sidaa awgeed, ayaa si dhib yari ah loogu arki karaa isha oo qaawan iyadoon la isticmaalin qalabka wax weyneeya.

Dixiriga duubana wuxuu galaa mindhicirka dadka, wuxuuna dhuuqaa oo uu ku nool yahay cuntada nuxurka leh ee qofku cuno. Waxaynu ogsoonahay inay hooyo kasta cunta wanaagsan oo nuxur leh gurigeeda ugu talagasho, hase yeeshee, haddii uu dixiriga duubani kugu jiro, waxa hubaal ah inuu dhuuqayo nuxurka cuntadaas. Dixiriga duuban ee kugu dhex nool baa nafaqadii ay cuntadu ku gelin lahayd kaa nuuga.

CASHARKA 35 AAD

Astaamaha lagu garto inuu dixiriga duubani jirkaaga ku jiro waxa weeye:

- a) Qufac aad u badan;
- b) Caloosha oo ku xanuunta;
- t) Shuban isdaba joog ah;
- j) Dhismaha jirka oo isdhima.

Yeeris:

Dixiriga duubani aad buu u weyn yahay oo qof bini aadan ah cagti buu la dherer yahay.

Dixiriga duubani nafaqada ku jirta cuntada aynu cunno buu dhuuqaa, nuxurkana kala baxaa.

Sida uu dixiriga duubani u tarmo (fido)

Dixiriga duuban ee dheddigga ah ayaa qofka mindhicirkiisa ku dhasha ukun aad u tiro badan oo yaryar markiiba. Ukunta inteeda badani waxay soo raacdaa qofka saxaradiisa.

CASHARKA 36AAD

Faafidda Dixiriga Duuban

Dabeysha iyo roobka ayaa qaada oo fageeya, wa-
xayna ku shubaan ceclasha iyo webiyada aynu ka cab-
no, kuwaas oo u suura geliya inay mar-labaad jirkeen-
na ku soo laabtaan.

Sidaas bay ku tarmaan
oo jirkeena ugu faalaan,
dabadeedna innaga nuugaanna
nafqada oo idil.

Yeeris:

Dhallaanka iyo Dixiriga

Dhallaanka jirkooda Dixiriga duubani ku jira, wa-
xaa badanaaba cuncunta dabada; farta ayeyna la'aad-
aan! Waxaa dhici karta inay fartii oo xaar leh sanko
la'aadaan oo ay uriyaan. Sidaas ayuuna mar-labaad di-
xirigii jirka ugu soo laabtaa.

Layli:

Weydiimahan qoraal kaga warceli:

---

1. Muxuu yahay dixiriga duubani, intee buuna dhe-
rer la'eg yahay?

2. Naggee buu dixiriga duubani jirka dadka kaga jiraa, muxuuse ku nool yahay?
3. Sheeg tilmaamaha lagu garto inuu dixiriga duubani qofka jirkiisa ku jiro?
4. Sidee buu dixiriga duubani u faafaa, sideebaase la isaga celin karaa?

CASHARKA 57AAD

Faarax wuxuu yaqaan ka-hortagga dixiriga

Faarax wuxuu garanayaa inay ukunta dixiriga duubani soo raacdo qofka saxaradiisa, dixiriguna sidaa ku faafo.

Waa nin waxgarad ah, wuxuuna sheegaa inaysan wanaagsanayn in meel kasta lagu saxaradoodo, ee ay habbon tahay inuu qoys waliba leeyahay musqul u gaar ah.

Agagaarka guryaha waa inaysan caruurtu ku saxaroon ee waa in looga qodaa godod yaryar meel guriga u dhow, una jirta dhowr boqol oo mitir.

Musqul caruured

Musqul dadka waaweyn

Looma baahana inay musqushu ka samaysan tahay wax qurux badan ee danta laga leeyahay, waa in saxarada lagu asturo meel god ah, si aysan ukuntu u faafin.

Layli:

Weydiimahan ka warceli:

- 1) Sheeg waxa musqulaha loo samaysto.
- 2) Sidee musqulaha loo samaystaa?
- 3) Xaggee ku habbon inay caruurta ku saxarooto?

XISAAB

Barashada Rugta qiimaheeda:

Ogsonow: Rug waxa weeye khaanadda tusta sida tirada tirsiimadeedu u kala baxdo.

Rugta kowaad iyo rugta tobnaad:

Rugta kowaad waxay ka kooban tahay hal **shaxan** ama tirada 0 ilaa 9. Rugta tobnaad waxay ka kooban tahay **labo shaxan** ama tirada 10 ilaa 99.

Tilmaan raac: 46

U fiirso tiradasi waxa weeye Afarta iyo lix waxayna la macna tahay:

rugta kowaad, 6 meelood oo kow kow ah,
rugta tobanaad, 4 meelood oo toban toban ah.

4	6
rugta tobnaad	rugta kowaad
4	6

Timiro iyo ka-hortagga dixiriga.

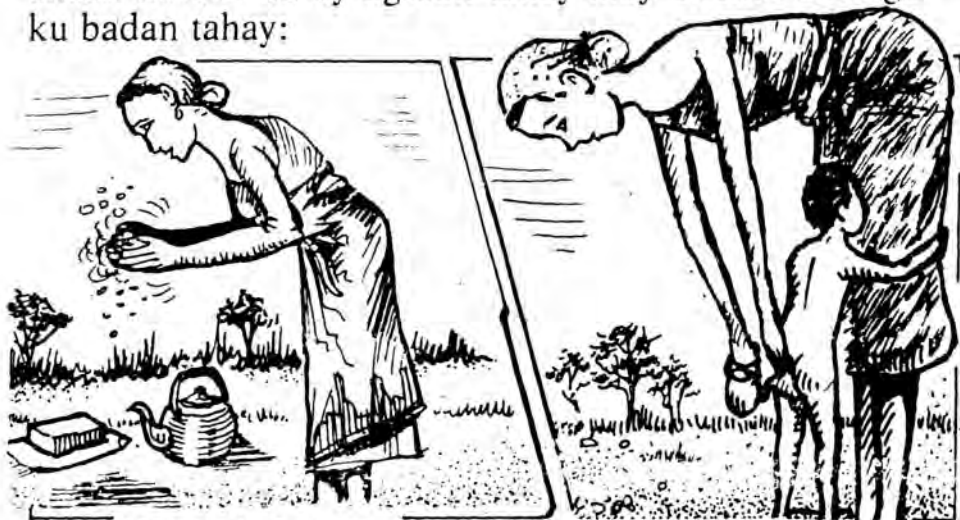
Timiro waa haweynay gaari ah oo ku dadaasha nadaafadda guud ee gurigeeda iyo tan jirkeedaba.

Waxay ogtahay inuu dixiriga marka hore jirkeenna ka soo galo afka iyo meelaha kale ee dulduleela, dabadeedna u gudbo mindhicirka.

Timiro waxay had iyo jeer ku dadaashaa inay biyaha karkariso intaan la cabin horteed, maxaa yeelay, karkarintu waxay dishaa luullunta iyo ukunta dixiriga ee biyaha ku jira.

Waxa kale oo ay timiro ku dadaashaa inay biyo diiran ku dhaaqdo cagaarka (khudradda) sida; bataatada, yaanyada, caleenta cagaaran, karootada, bocorka, canabka iwm.

Timiro si hagaagsan bay cuntada u diyaarisaa, gaar ahaan hilibka oo ay ogsoon tahay inay ukunta dixirigu ku badan tahay:

Waxaa habboon inaynu ku dadaalno nadaafadda guud ee jirkeenna, kuna meyrno gacmaheenna biyo iyo

saabuun kaddib markaynu saxaroonno iyo cuntada horteedba.

Waa in sidoo kale lagu dadaalaa caafimaadka carruurta, lagana ilaaliyaa jirkooda ukunta dixiriga duuban. Waa in had iyo jeer loo dhaqaa gacmaha marka wax la siinayo horteed iyo kaddib markay wax cunaan.

L a y l i :

1. Maxay Timiro ku dadaasha?
2. Dixiriga duubani xaggee buu jirkeenna ka soo galaa? Xaggeese uga gudbaa?.
3. Maxaa Carruurta gacmaha loogu dhaqaa?
4. Maxay Timiro khudradda ku sameysaa?
5. Maxay Timiro gaar ahaan nadaafadda hilibka ugu dadaashaa?

Ka dooda ujeeddada ay maahmqhdani leedahay.
«Arrad waa dan, Usgagna waa dulli».

Tirooyinkan rugta kowaad iyo rugta tobnaad u kala saar.

Tilmaantana raac:

56 waxa weeyaan 5 tobnaad iyo 6 kowaad.

Layli:

42 waxa weeyaan _____ tobnaad iyo _____ kowaad

73 waxa weeyaan _____ tobnaad iyo _____ kowaad

84 waxa weeyaan _____ tobnaad iyo _____ kowaad

15 waxa weeyaan _____ tobnaad iyo _____ kowaad

Tirooyinkan rugta u kala baxsan, maxay le'eg tahay?

Tilmaan: 6 tobnaad iyo 2 kowaad = 62.

Layli:

5 tobnaad iyo 1 kowaad = _____

2 tobnaad iyo 4 kowaad = _____

9 tobnaad iyo 2 kowaad = _____

3 tobnaad iyo 7 kowaad = _____

4 tobnaad iyo 6 kowaad = _____

CASHARKA 39AAD

DOOG

Waxaa jira cayayaan ka duwan dixiriga duuban. Waa cayayaan aad u yaryar oo aan ishoo qaawan lagu arki karin, qalabka wax weyneeya oo lagu isticmaalo mooyee. Waxay dadka iyo duunyadaba u keenaan cudurro waaweyn oo noloshooda halis gelin kara.

Cudurradaas waxa ka mid ah:

Dabakaruubka, Qaaxada (T.B.) teetanaha, iyo kuwa kaloo badan.

Waxay ku magac dheer yihiin «Jeermis».

XISAAB

U fiirso o baro rugaha cusub-
tilmaan: 7654

rugta kunaad	rugta boqollaad	rugta tobnaad	rugta kowaad
7	6	5	4

Ogsoonow in tiradaasi tahay, toddoba kun, lix boqol, konton iyo afar.

Waxayna la mid tahay:

rugta kowaad, 4 meelood oo kow kow ah;

rugta tobnaad, 5 meelood oo toban toban ah;

rugta boqollaad, 6 meelood oo boqol boqol ah;

rugta kunaad, 7 meelood oo kun kun ah.

Layli:

Adiga oo tilmaanta raacaya tirooyinkan rugtooda ku kala qor:

1674 waxa weeye 1 kunaad, 6 boqollaad, 7 tobnaad iyo 4 kowaad.

2589 waxa weeye ——— kunaad ——— boqollaad, ———
tobnaad iyo ——— kowaad.

3067 waxa weeye ——— kunaad, ——— boqollaad, ———
tobnaad iyo kowaad.

8491 waxa weeye ——— kunaad, ——— boqollaad, ———
tobnaad iyo kowaad.

5203 waxa weeye ——— kunaad, ——— boqollaad, ———
tobnaad iyo kowaad.

CASHARKA 40AAD

Jeermigu Siduu ku faafo:

Jeermiga si sahlan ayaa loo kala qaadaa, waxaana laga dhex helaa oo uu ku nool yahay qofka jirran, xoolaha iyo meelaha wasakhda leh.

Sida loo qaado:

1. Qof jirran oo aad taabatid, wax la cuntid ama kugu neefsada.
2. Boog aan la dawayn.
3. Dhilmaanyada, dhiqlaha, shilinta iyo cayayaanka yaryar ee dadka iyo duunyadaba ku kor nool.

L a y l i :

1. Qor siyaabaha Jeermigu jirka dadka iyo xoolaha u galo.
2. Sheeg magacyada cudurrada Jeermiga laga qaado.

XISAAB

Xusuusnow in horuqaadka isugeynta uu yahay si-dii hadda ka hor aad soo aragtay.

L a y l i :

Isugee tirooyinka hoos ku qoran adiga oo raacaya tilmaanta lagu siiyey.

48	50	876	5000	4101
9	10	92	4876	987
82	80	115	3489	3876
+ 17	+ 5	+ 304	+2003	+6215
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
156				

Waxaad ogsoonataa in soo amaahadka kala goyntu uu yahay sidii aad horey u soo aragtay.

L a y l i :

Tirooyinkan haraagooda raadi adiga oo tilmaanta lagu siiyey raacaya.

96	48	284	467	8092	6354
-67	-24	-74	- 208	-4357	-4126
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
29					

Yeeris Murti ah.

Saddex dadkaa kugu naca:

1. Barya badan.
2. Baahi badan.
3. Buktaan badan.

CASHARKA 41AAD

Tixdaan gabayga ah waxaa tiriyeey:
Axmad Cabdullaahi Qaalib

Geela iyo fardaha iyo lo'diyo	gaabanow ariga
Gargaaraha dameer iyo buquul	gurada loo buuxsho
Giddigoodba xooluhu naftey	raaxo geliyaane
Haddaan Eebahay nagu galladin	libin ma gaarreene
Gasiinkaad cuntaba xoolahaa	meel ka soo galae
Gacanteenna midig weeye	iyo gumartideenniye
Gabdho iyo rag hawsha u guntada	yey gabaabsiyine
Jiilaal garwaaxsadey abaar	galuhu duulaayo
Ninkii geel lahaa wuxu dhamaa	Caanihii goraye
Gorof iyo sibraar buu sitaa	garabka saaraaye
Ganuun buu carruurta u shubaa	gooru doonoba e
Giblo iyo cayaar bey kolkaas	gegi buteystaane.
Gendi iyo gafane kaa cuniyo	shilin gabaarreya
Haddaan qodaxda laga goyn	xanuun gaar ah baa heliye
Gu' hagaagey geeslaha dhashoo	roob ku gobo' leeyey
Garoorka iyo caanaha batee	guriga yaalyaala
Gaarida lushaa haanta waa	gacal ammaantaaye
Gasiinkaad cuntaba xoolahaa	meel ka soo gala e
Gacanteenna midig weeye	iyo gumartideenniye
Gabdho iyo rag hawsha u guntada	yey gabaabsiyine
Haddii ay marti soo gab tiri	goor dadkuba seexday
Wanan baa bir lagu gawracaa	gaari karisaaye
Haddaan Eebahay nagu galladin	Libin ma gaarreene
Gasiinkaad cuntaba xoolahaa	meel ka soo gala e
Gacanteenna midig weeye	iyo gumartideenniye
Gabdho iyo rag hawsha u guntada	yey gabaabsiyine

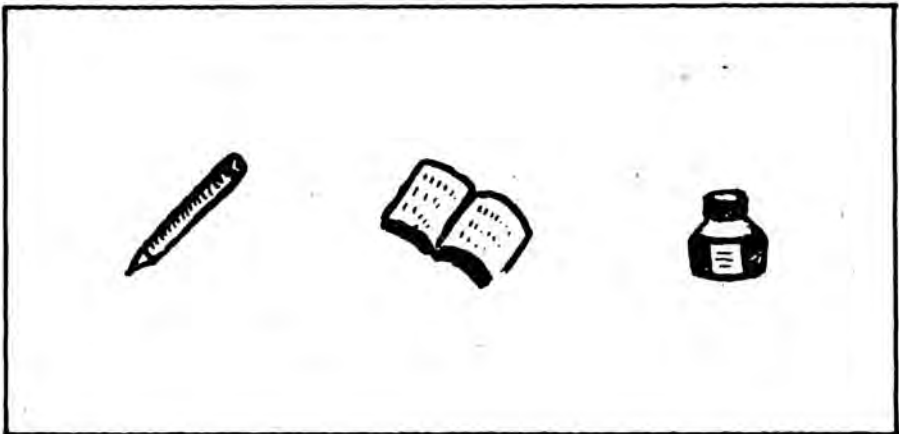
CASHARKA 42AAD

Cabdi iyo ka hortagga Jeermiga:

Cabdi waa nin xoolaha aad u jecel, kuna dadaala caafimaadkooda. Maalin ayuu u yimid Cali oo ah kaaliye Takhtareed, wuxuuna weydiyay sida uu xoolihiisa jeermiga uga ilaashan lahaa.

Cali wuxuu ku yiri:

- a) Neefka jirrani waa inuusan caws la daaqin, biyaha la cabin xoolaha kale ee laga fogeeyaa.
- b) Boogta dadka iyo duunyadaba ku dhacda waa in biyo karkarsan lagu dhaqo, si dhaqsa ahna loo da-weeyo.
- t) Xoolaha dhintay waa inaan la taaban oo la fogeeyo ama la aaso. Intaba waxaa ka fiican in la gubo.
- j) Xoolaha oo la tallaalo.

XISAAB

Weydimaha ka warceli:

1. Cabdi wuxuu lahaa 126 geel ah. Markaa ayey walaashi siisey 34. Walaakiina uu ugu daray 58. Haddaba Cabdi immisa geel ah buu leeyahay?
2. Maxamed wuxuu lahaa 124 sac. Markaa ayuu Warshadda hilibka ka iibiyey 16 sac. Haddaba Maxamed immisa sac ayaa u hadhay?
3. Saddex nin ayaa iskaashato xoolaley ah sameystay. Markaas mid wuxu keenay 18, midna 9, kii kalana 27. Saddexda nin immisa neef ayey wadajir u leeyihiin?
4. Nin beeraley ah, ayaa doonay inuu iibsado cagaf cagaf qiimaheedu yahay 6785 shilin; haddaba haddii ninkaasi uu haystay lacag dhan 4290 shilin. Immisa lacaga baa ka dhimman?

CASHARKA 43AAD

Tallalka:

Tallaalka wax weyn ayuu u taraa nolosha dadka iyo duunyadaba, oo jeermiguu ka hortagaa intuusan jirka soo gelin.

1. Waxaa la ogyahay in cudurku yahay ciidan jirkeenna soo weeraraya, dawada la isku tallaalana tahay ciidan aynu ka horgaynayno; haddiise ay dhacdo inuu cudurku jirka tallaalka kaga hormaro, dawadu waxtar ma yeelato.

Sidaas awgeed, waxa habbon in xoolaha la tallaalo intayan jirran ka hor.

2. Waxa kale oo aynu ognahay in cudurrada xooluhu qaadaan badan yihiin, sidaas awgeed, waxaa habbon in xoolaha dawooyin kala geddisan lagu tallalo.
3. Waa in neefka la tallaalaba summad gar ah lagu dhi-go, si aysan u dhicin inaan mar kale isla dawadii lagu tallaalin.

L a y l i :

1. Sheeg waxa xoolaha caafimaadka qaba loo tallaalo.
2. Maxaa neefka la tallaalo summadda gar ah loogu yeelaa?
3. Maxaa xoolaha dawooyin kala geddisan loogu tallaalaa?

CASHARKA 44AAD

Kani waa Axmad. Aad ayuu u harradsan yahay. Wuxuu cabbayaa biyo aan wanaagsanayn. Biyuhu waxay leeyihiin lulumo iyo bahallo kale oo yaryar.

Waa habeen. Axmed aqalkiisii ayuu tagay. Darin duleedka tiil buu ku seexday. Wuu jirran yahay. Biyihii aan wanaagsanayn ee uu cabbay ayaa caloosha ka qabtay.

Isbitaalka ayaa Axmad la geeyay. Takhtar baa u yimid oo ku yiri: «Xaggee laga hayaa?» «Caloosha» ayuu ku warceliyay Axmed. Takhtarkii baa yiri. «Ma xaad cabtay?» Biyo wabi oo nadiif ah ayaan cabbay», buu ku jawaabay Axmad.

«Miyaanad ogayn in biyaha webiyada iyo kuwa ceelasha laga qaado cudurro in kasta oy noola eg yihiin wax nadiif ah», buu Takhtarki ku yiri Axmad. Wuxuu intaa ku daray in cudurrada laga qaado ay ka mid yihiin shubanka, matagga, daacuunka, xundhurta iwm.

Axmad, isagoo yaaban ayuu yiri:
«Maxaan sameeyaa si aan uga badbaado cudur-
radaa?»

Waxa habbon inaad karkarisid biyaha intaadan
cabbin horteed.

TILMAAMAHA BARAHA

Buuggan waxa loogu tala galay in reer guuraagu
wax ka barto, wuxuuna ka kooban yahay: wax akhris,
wax qoris iyo xisaab.

Waa markii ugu horreysay ee buug caynkan oo ka-
le ah reer guuraaga loogu tala galo, waxaana lagu han-
weynayahay inuu kaalintiisa ka soo baxo.

Laba hab ayaa ugu waaweyn, haddii la eego taa-
riikhda waxbarashada: **HABKA XARFAHA** (b, t, j, x, ...) iyo **HABKA ERAYADA** (Caano, hilib ...).

Dadka buuggan isku soo dubbariday waxay ka
kaaftoomeen habka xarfaha, waxayna door bideen hab-
ka ereyada oo ah kan cusub, fududna.

Baraha waxa laga codsanayaa inuu buugga wada
akhriyo intuusan waxbarista bilaawin, barayaasha ka-
lena kala sheekaysto, si uu u raaco habka buugga loo
qoray, hawshuna u fududaato.

Waxa la xasuusinayaa baraha aan habka waxba-
rashada tababar fiican u lahayn inuusan ka argagixin
«Habka Ereyada»; waayo, waxa loogu tala galay til-
maamooyin uu raacayo oo u fududeeya waxbarista
buuggan. Wuxuu habkani ardayda ka fogeeynayaa ina-
ysan dusha wax uun ka qaybin ee waxay marka hore
baranayaan sida ereyada uun loogu dhawaaqo iyaga oon
waxba qorin.

TIMAAMAHA RAAC.

- b) Bogagga hore ee buuggan waxaad ka arki doontaa sawirro ay ardaydu si hawl yar ku gartaan, erayana (magacyada sawirrada) la socdaan.

Tus ardayda sawirrada adigoo ku dhiiri kalinaya inay erayada ku dhawaaqaan. Sidaa ku wad waxbarista: sawirro cusub, erayo cusubina la socdaan.

Waxa dhici karta in ardaydu sawirrada qaarkood aysan garan ama ay ku adag yihiin; waxa baral a markaa u bannaan inuu isaga naftiisu u sheego.

- t) Baraha ayaa mar labaad erayada si wanaagsan oo baayaan ah ugu dhawaaqa iyadoo ardaydiina ka daba oranayso.

Looma baahna in ardaydu wax qorista haddiiba bartaan. Waxa ku filan oo kaliya inay erayada uun ku dhawaaqi karaan.

- j) Waa in ardayda la siiyaa fursad ay layli badan ku sameeyaan, sawirraduna ay ugu abuuraan jacayl xagga wax akhriska iyo si arday waliba kartidiisa lagu ogaado. Waxa kale oo ardayda la siiyaa fursad ay sawirrada uga wada sheekaystaan, waayo aragnimadoodana isku dhaafsadaan, kagana doodaan xiriirka u dhexeeya sawirrada badan ee kala geddisan oy buugga ku arki doonaan.

QORAALKA

- Casharka 4aad, ayuu qoraalku ka bilaabanayaa.
1. Baraha ayaa erayga «biyo» ee buugga ku yaal sabuuradda ku qora-si aad u fasiix ah ayuuna ugu dhawaaqaa, iyagoo ardayduna ka daba oranayso. Marka hore waxa fiican inaad xariiqimaha buugga ku yaal oo kale sabuuradda ugu samaysid, si ay ardaydu kuu raad raacdo, una fahmaan faa'iidada ay xariiqimuhu leeyihiin. Ul toosan ama mastarad baad xariiqimaha ku samayn kartaa.
  2. Erayga oo la higgsaadiyo, xarfaha uu ka kooban yahay oo la kala qeexo oo mid mid loo akhriyo loona barto.
  3. Erayga iyo xarfuhuu ka kooban yahay oo la qoro. Baruhu waa inuu ardayda tusaa habka wanaagsan ee qalinka loo qabsado iyo sida wax loo qoro. Baruhu waa inuu ku dhex wareegaa fasalka si uu wax ula qabto kii liita.
  4. Waa in baruhu fursad u siiyaa ardayda inay layli badan xarfaha ay soo barten ku sameeyaan, iyagoo ka abuuraya ereyo cusub. Si aysan ardaydu qoraalka uga xiisa dhicin, waxaa loogu tala galay sheekooyin gaagaaban, maahmaahyo iyo murti ay akhriyaan.
  5. Casharba casharkuu ka dambeeyo ayuu ka weynaanayaa. Marka waxa la rabaa inuusan baruhu casharada dhaadheer sida kuwa yaryar saacad kaliya ugu bogin, ee waa inuu qaybba saacad u gooyaa.
  6. Waa inaan waxbarista la dedejin ee si tartiib ah loo wado, maxa yeelay, buugaba waxaa loogu tala galay in hal sano la barto. Sidaa daraadeed, waa inuu baruhu ku celceliyaa casharkiiba dhawr jeer si uu fasalka oo dhami u garto. Haddiise ay dhacdo in fasalku fahma badan yahay, waxaa habboon in horey loo wado, si aysan waxbarashada uga xiisa jabin.

GABAGABO

Dnta buuggan laga leeyahay kuma koobna in wax akhriska iyo wax qorista laga barto oo kaliya, ee waa in ardayda la siiyo fursad ay kaga sheekaystaan faa'iidada ay waxbarashadu leedahay, waayo-aragnimadooda isku dhaafsadaan, kagana doodaan waxay fasalka iyo buugga ku arkeen.

Danta guud ee waxbarashada laga leeyahay waa in nolosha bulshada Soomaaliyeed kor loogu qaado, sidaa darteed, waxa baraha laga codsanayaa inuu dadka dhex galo oo uu si wanaagsan ula dhaqmo, waayo-aragnimadooda uga faa'idaysto, waxana baraa.

Guusha buuggani waxay ku xidhan tahay wax-wada-qabsiga iyo is af — garashada baraha, ardayda iyo bulshada ka dhaxaysa.

Waxaa lagu daabacay

✓ Wakaaladda Madbacadda Qaranka

MUQDISHO

GABAGABO

Dnta buuggan laga leeyahay kuma koobna in wax akhriska iyo wax qorista laga barto oo kaliya, ee waa in ardayda la siiyo fursad ay kaga sheekaystaan faa'iidada ay waxbarashadu leedahay, waayo-aragnimadooda isku dhaafsadaan, kagana doodaan waxay fasalka iyo buugga ku arkeen.

Danta guud ee waxbarashada laga leeyahay waa in nolosha bulshada Soomaaliyeed kor loogu qaado, sidaa darteed, waxa baraha laga codsanayaa inuu dadka dhex galo oo uu si wanaagsan ula dhaqmo, waayo-aragnimadooda uga faa'idaysto, waxana baraa.

Guusha buuggani waxay ku xidhan tahay wax-wada-qabsiga iyo is af — garashada baraha, ardayda iyo bulshada ka dhaxaysa.

Waxaa lagu daabacay

Wakaaladda Madbacadda Qaranka

MUQDISHO